

ARVIOINTI KUNTARAKENNEVAIHTOEHDOSTA ON VALMISTUNUT

Kuntarakenneselvittäjät ovat saaneet oman arvionsa Etelä-Karjalan kuntarakennevaihtoehdosta valmiiksi. Dokumentissa arvioidaan niin yhden kuin kahdenkin kunnan mallia, mutta otetaan myös kantaa nykymallilla jatkamiseen sekä muihin kuntarakennevaihtoehtoihin. Kesäkuussa julkaistu selvityksen aiempi osio toimi tälle dokumentille taustana. Kuntarakennevaihtoehdot on esitelty 26.8.2014 ohjausryhmälle ja vaihtoehtoja esittelevät kuntainfot käynnistettiin samanaikaisesti Rautjärveltä.

Jokaisessa kunnassa järjestettävässä kuntainfossa esitellään kuntarakennevaihtoehtoja perusteluineen kuntalaisille, luottamushenkilöille ja kuntien henkilöstön edustajille. Kuntakierros toteutetaan 26.8.-17.9. välisenä aikana (aikataulu liitteenä). Kuntarakennevaihtoehdosta järjestetään myös kuntalaiskysely. Kierroksen jälkeen 30.9.2014 kuntajakoselvittäjät Aija Tuimala, Jari Salomaa ja Taina Ketola antavat oman lopullisen esityksensä kuntarakenteesta, jota kuntien valtuustot tulevat käsittelemään syksyn aikana.

Kuntarakennevaihtoehtojen arvioinnissa erityisesti talouden ja elinvoiman näkökulmat vahvasti esillä

Kuntarakennevaihtoehtoja on arvioitu palveluiden, elinvoiman, henkilöstön, hallinnon ja päätöksenteon sekä lähidemokratian ja talouden näkökulmista. Suurimmat haasteet ja mahdollisuudet kuntien rakenneratkaisuissa liittyvät talouteen ja elinvoimaan.

Selvityksen perusteella kuntien talouspaineet ovat lähivuosina merkittäviä. Palvelutarpeiden kasvu väestöennusteiden mukaan lisäksi laskennallisesti rahoituspainetta esimerkkivuonna 2017 noin 15 miljoonaa euroa samaan aikaan kun valtionosuusleikkaukset ja rakennepaketin vaikutukset laskisivat tuloja arviolta noin 27 miljoonaa euroa vuositasolla. Lisäksi sosiaali- ja terveydenhuollon uudistuksen talousvaikutuksia ei vielä tiedetä ja toisaalta maailmanpoliittinen tilanne voi vaikuttaa alueen verotulokertymään. Rohkaisevaa Etelä-Karjalan tilanteessa on kuitenkin se, että Eksoten esimerkki osoittaa yhteisen palvelutuotannon kustannuskasvua leikkaavan vaikutuksen. Lisäksi kustannusvertailuissa muihin kaupunkeihin nähden voidaan todeta, että Etelä-Karjalassa on edelleen sopeuttamisvaraa eli uudelleen järjestelyillä voidaan hillitä kustannustasoa pitkällä tähtäimellä. Selvitys osoittaa selkeästi, että nykyisellä mallilla sellaisenaan ei voida jatkaa.

Elinvoiman näkökulmasta suurempi kunta olisi vahva neuvottelija niin koti- kuin ulkomaisissa yhteistyökuvioissa ja rahoituksessa. Maakunnan kokoinen kunta olisi merkittävä vaikuttaja ja yhteistyökumppani niin alueella kuin sen ulkopuolella. Seutukunnittaiset kunnat kahden kunnan mallissa keräisivät voimia yhteen seutukuntien näkökulmasta, jolloin maakuntatasolla olisi sovittava yhteisistä toimintatavoista.

Myös nykyisellä kuntarakenteella jatkaminen tarkasteltu vaihtoehtona

Selvityksen aikana on kuntarakennevaihtoehtojen rinnalla esille nostettu jatkaminen nykyisellä kuntarakenteella. Tulevaisuudessa tässä mallissa suuri osa palveluista toteutetaan peruskuntien ulkopuolella. Johtamis- ja hallintorakenne on silloin monikerroksinen eikä tehokkain mahdollinen. Elinvoiman ja talouden tasapainottamisen näkökulmasta resurssit ovat hajanaiset.

Rakennemuutoksen tie nykymallilla on pitkä ja tarkoittaa yksittäisiä kuntaliitoksia, uusia palveluorganisoitintoja tai yhteisten palveluiden kokoamista yhdelle uudelle toimijalle. Toimintamalleja ja palvelurakenteita on joka tapauksessa uudistettava (sote- uudistus, lukiopalveluiden ja rakennusvalvonnan järjestäminen). Koska suuri osa palveluista on jo maakunnallisia, on seuraavaksi arvioitava vielä erikseen järjestettäviä palveluita sekä hallintoa. Yhteisten palveluiden tuottamistapoja on kehitettävä edelleen. Etelä-Karjalassa on poikkeuksellisen

paljon maakunnallista yhteistyötä palveluiden järjestämisessä. Tätä kokemusta voidaan hyödyntää myös mahdollisissa rakennemuutoksissa.

Elinvoiman kehittämisen kannalta yksi kunta mahdollistaisi suurimmat edut, mutta seutukunnittainen kahden kunnan malli on helpompi toteuttaa

Yhden kunnan malli olisi kertamuutos, jossa kunnan sisällä organisoidaan asioita merkittävästi uusiksi, jotta taloudellisia hyötyjä saavutetaan ja palvelut turvataan kunnan eri alueilla. Elinvoiman kehittämisen kannalta yksi kunta mahdollistaisi suurimmat edut. Suuren muutoksen toteuttaminen ja vakiinnuttaminen vie aikaa, mutta se on samalla suuri mahdollisuus tehdä asioita toisin nopeasti ja kerralla. Tämä mahdollistaa suuremmat tehokkuus- ja elinvoimamahyödyt jo ensimmäisen valtuustokauden aikana, joskin etujen toteutuminen edellyttää onnistunutta ja selkeää muutosjohtamista sekä päätöksentekoa hankalistakin asioista. Lisäksi uuden kunnan tulee huomioida toiminnassaan alueellisuus, kuntakeskusten asiointimahdollisuudet sekä kuntalaisten yhteisöllisyys.

Seutukunnittainen kahden kunnan malli on yhtä kuntaa helpompi toteuttaa. Pohjana muutoksessa voivat olla nykyisten kaupunkien rakenteet ja toimintatavat, joihin yhdistetään muiden kuntien toimintaa yhteisesti sopien. Hyötyjä voidaan odottaa noin 1-2 valtuustokauden aikana. Monet maakunnan tasoiset yhteistyörakenteet on myös sovittava uusiksi kahden kunnan kesken. Kahden kunnan malli ei tarjoa yhtä suuria uudistamisen mahdollisuuksia ja sitä kautta taloudellisia hyötyjä kuin yhden kunnan malli. Lisäksi sosiaali- ja terveydenhuollon valtakunnallinen ratkaisu vaikuttaa merkittävästi erityisesti Imatran seudun kuntien mahdollisuuksiin edetä kahden kunnan mallilla. Mikäli Imatra tulee mukaan Eksoten palvelukokonaisuuteen, on palvelurakenteita helpompi yhdistää ja kuntarakennemuutokset ovat mahdollisempia.

Muut kuntarakennemallit yhdistävät kriittisimmin toisiinsa liittyvät kunnat nk. kehityskäytävän varrella (Lappeenranta, Lemi, Taipalsaari, Imatra, Ruokolahti ja Rautjärvi). Parikkala, Luumäki ja Savitaipale ovat etäämmällä kaupunkikeskuksista, mutta ne ovat vahvasti mukana palvelutuotannon yhteistyössä jo nykyisin. Näiden etäämmällä sijaitsevien kuntien saaminen mukaan ensi vaiheessa ei ole kriittistä, mutta samalla vaiheittainen eteneminen vähentäisi hyötyjen saamista, lisäksi muutosten kestoa sekä ylläpitäisi useita hallintoja ja niiden välisiä yhteistyörakenteita eikä siten toisi parasta taloudellista etua maakuntatasolla.

Selvitystyö toimii pohjana kuntien tulevaisuuden ratkaisuille

Etelä-Karjalan kuntarakenneselvittäjien toteuttama selvitysprosessi on tuottanut paljon tietoa (työryhmien raportit, niiden koonti, erilaiset tilastoselvitykset ja kokoavat esitykset), jonka pohjalta kunnat voivat miettiä omia ratkaisujaan tulevaisuuteen. Kuntarakennemuutoskeskustelussa keskeistä on puhua myös toteuttamisajasta, sillä pienimmän muutoksen tie tulee jatkumaan vuosia kun taas suurin muutos on riskialttiimpi, mutta kertaluontoinen suuri mahdollisuus eteenpäin.

”Kunnissa on tarvittu tietoa päätöksen teon pohjaksi. Tästä eteenpäin tarvitaan myös taitoa ja tahtoa tulevaisuuden linjauksen ratkaisemiseksi. Erityinen tarve on poliittiselle johtajuudelle, jotta kunnissa tehdään strategisia valintoja ja voidaan tarttua talouden haasteisiin sekä elinvoiman edistämiseen nykyistä vahvemmin” summaa selvityshenkilö Aija Tuimala selvitysprosessin jatkoa.

Kuntarakennevaihtoehtoja esittelevä dokumentti julkaistaan kuntarakenneselvityksen sivuilla www.ekkuntarakenne.fi 27.8.2014.

LISÄTIETOJA:

Aija Tuimala, kuntajakoselvittäjä, puh. 040 8696 494

Jari Salomaa, kuntajakoselvittäjä, puh 045 671 2322

Taina Ketola, kuntajakoselvittäjä, 044 298 2052